

Írta: Székely Erika

Nyitott örökbefogadás

Ahogy növekszik a nyitott örökbefogadások gyakorisága, úgy folytatódik a parázs vita azok között, akik azt állítják, hogy a nyitott örökbefogadás súlyos hiba, másrészt pedig akik szerint ez az eljárás már régóta megérett az elfogadásra.

Deborah H. Siegel az amerikai szociális munkások lapjában (Social Work, 1993. január) megjelent tanulmánya pontosan értelmezi a nyitott örökbefogadást, összefoglalja a vitát és bemutat egy felmérést.

A ténymegállapítások vitathatatlanul pozitív érzéseket mutatnak a nyitott örökbefogadásról. A cikk arra a következtetésre jut, hogy az örökbefogadás folyamatában résztvevő szociális munkásoknak változtatniuk kellene a hagyományos hozzáálláson a vér szerinti szülő-nevelőszülő viszony irányításával, értelmezésével kapcsolatban; a helyes hozzáállás megkönnyíti a teljesebb individualizációt és önmeghatározást az örökbefogadási háromszög tagjai között.

Dramai fejlemények forradalmasítják a szociális munka szakmai szerepét a kisgyermek örökbefogadásában. A szakma történetének kezdetei óta a szociális munkások speciális ismeretanyagot és szakirányítást igényeltek az örökbefogadási háromszög - az örökbefogadott, a vér szerinti szülők, és az örökbefogadó szülők - tagjaival kapcsolatban.

Az 1940-es évektől kezdődően olyan törvények születtek, melyek titkosították az örökbefogadási dokumentumokat, örökre „megóvva” az örökbefogadottat és vér szerinti szüleit egymás megismerésétől (Silber Speedlin 1983). A szabványos szociális munka gyakorlata évtizedekig a titkosságot, a névtelenséget hangsúlyozta az örökbefogadásban (Byrd 1988), hogy megóvja a vér szerinti anyákat, az örökbefogadottakat és az örökbefogadó szülőket a házasságon kívüli születés, a törvénytelenesség és a terméketlenség bélyegeitől (Gritter 1989; Small 1979).

A 70-es évektől a nő családfenntartó szerepe és a házasságon kívüli terhesség jóval elfogadottabbá vált (Dukette 1984; Watson 1979), egyre gyakrabban találkozhatunk a származási gyökerek és etnikai örökség utáni kutatással (Colon 1978, Laird Hartman 1985). A felnövekedett örökbefogadottak, akik mély sérülést szenvedtek identitásuk elrejtése miatt (Lifton 1979; Pannor Baran 1984; Small 1979, 1987), egyre gyakrabban hallatták hangjukat (Roberts Robié 1981; Sorosky, Baran Pannor 1978). Kifejezték a fájdalmat, amelyet annak a „hazugságnak” a megismerésekor éreztek, amely szerint ők genetikailag az örökbefogadó családjukhoz tartoznak (Brinich 1980; Caplan 1990, 1990, 1990; Foster 1979; Kirk 1984; Rillera Kaplan 1985). A vér szerinti szülők kiemelkedtek a szégyen árnyékából, állítván, hogy ellentétben a szociális munkások álláspontjával, ők nem feledkeztek meg a gyerekekről, akiket örökbe adtak, és folyton tudni szerették volna róluk: vajon élnek-e, jól vannak, tudják-e, hogy örökbe fogadták őket (Demick Wapner 1988; Roberts Robié 1981). Elmondták, hogy a veszteségük feletti fájdalmuk a titkosság miatt csak elmélyült és összetettebbé vált (Baran, Pannor Sorosky 1976; Sorich Siebert 1982). Sok örökbefogadó szülő kifejezésre juttatta mély fusztráló és tehetetlenségi érzését a felett, hogy nem tudtak segíteni gyermekeiknek kapcsolatba kerülni biológiai örökségükkel (Chapman, Dorner, Silber Winterberg 1987, Gritter 1989).

Ezen áramlatok eredményeképpen sokan a szociális munkások közül lassan rádöbbsent, hogy az eddig űzött „könyörületes és humánus” gyakorlat jobban megértve „hideg és korlátozó” (Churchman 1986, Silber Dorner 1989). Úgy tűnt, a nyitott örökbefogadás a

hagyományos zárt örökbefogadásban rejlő problémákra megoldást kínál (Bradbury Marsh 1988).

Mi a nyitott örökbefogadás?

A kifejezés a választási lehetőségek folytonosságára utal, melyek lehetőséget adnak a vér szerinti szülőknek és a nevelőszülőknek a tájékozódásra és a kommunikációra a gyermek elhelyezése előtt és után. Némely elhelyezés csak minimális nyitottsággal zajlik, ilyenkor például a vér szerinti és a nevelőszülők sohasem találkoznak vagy beszélnek egymással, de a gyermek születése előtt fényképes levélváltás történik közöttük közvetítő segítségével. Máskor egészen nyílt az örökbefogadás; például az elhelyezés előtt találkoznak, nevüket és címüket nyíltan kezelik, a terhesség ideje alatt orvosi megbeszéléseken is részt vesznek együtt, vagy talán még együtt is élnek, és a gyermek születése után is meglátogatják egymást. E két végletes eset között sokféle választási lehetőség rejlik. Az elképzelhető megoldások száma úgyszólván korlátlan. A nyitottság természetét és mértékét leginkább az ügynökség elvei szabják meg, vagy a közvetítők (szociális munkások, orvosok, ügyvédek) meggyőződése és elképzelései, és persze a szülőké, akik részesei az örökbefogadásnak (Watson 1988).

Egyik alapvető jellegzetessége a nyitott örökbefogadásnak - a nyitottság mértékére való tekintet nélkül - az, hogy a vér szerinti szülők törvényesen lemondanak minden igényükről és jogukról a gyerekekkel kapcsolatban. Az örökbefogadó szülők a törvényes szülők. Így a nyitott örökbefogadás jogilag különbözik a nevelőszülői ellátástól (Borgman 1982; Byrd 1988).

A hagyományos, zárt örökbefogadás hívei szerint a nyitottság „destruktív kapcsolatokat és hűtlenségi konfliktusokat” okoz (Derdeyn 1979), megbolygatja a szülő összefonódását a gyermekkel, a vér szerinti szülőket az örökbefogadó zaklatására sarkallja (Kraft, Palombo, Woods, Mitchell Schmidt 1985), növeli az örökbefogadott bizonytalanságát a saját identitásával kapcsolatban (Austin 1979; Kraft, Palombo, Mitchell, Woods, Schmidt Tucker 1985; Zeilinger 1979), és gátolja a vér szerinti szülőket fájdalmuk feldolgozásában (Byrd 1988; Kraft, Palombo, Woods, Mitchell Schmidt 1985). Mivel egyre több ügynökség ajánlja megoldásként a nyitott örökbefogadást, a vita egyre mélyül.

Sajnos mindmáig kevés empirikus kutatást végeztek a nyitottság előnyeiről és hátrányairól (Belbas 1987; Mc Roy Grotevant 1987; Mc Roy, Grotevant Ayers-Lopez 1991; Mc Roy, Grotevant, White 1988). Curtis megfogalmazása szerint (1986) „mivel a csecsemők nem tudnak beszélni, és mert tapasztalati bizonyítékaink nincsenek a zárt, illetve nyílt megoldás tekintetében – a vita elvont és súlyos marad”. A szembenálló felek továbbra is ütköztetik véleményüket arról, hogy a nyíltság megkönnyíti vagy elmélyíti a vér szerinti szülők bánatát, elősegíti vagy gátolja az örökbefogadott személyiségének alakulását, segíti vagy visszahúzza a szülőket gyermekük nevelésében.

Bár a legtöbb ügynökség érdekelt lenne egy alapos kutatás elvégzésében e területen, mégsem lehetséges egy hosszú távú és alapos tanulmány készítése a nyitott örökbefogadás sokféle változatáról, lévén ez egy viszonylag új eljárás. Ám mindkét érintett szülői oldal sokat segíthet a szociális munkásoknak a nyitottsággal kapcsolatos tapasztalataikkal.

Mintavétel, mint kutatási módszer

Olyan szülőkkel végeztek mintavétel-kutatást, akik 1988-89-ben fogadtak örökbe csecsemőket. Az itt leírt mintavételi technika általánosan elfogadott olyan területeken, ahol

azelőtt nem készültek kutatások (Babbie 1986; Grinnell 1988; Selltiz, Wrightsman Cook 1981).

Hogy biztosítsák a bizalmasságot, a kutatók kerültek a közvetlen kontaktust. Egy nyílt levelet tettek közzé két örökbefogadási szervezetnél az érintett szülők körében. A levélben a nyitott örökbefogadást a következő képpen határozták meg: ha a vér szerinti szülő(k) és az örökbefogadó(k) megosztanak egymással bizonyos információkat magukról, és valamiféle személyes kontaktust létesítenek az örökbefogadás előtt és/vagy után (akár levélben, telefonon, vagy személyesen) -nyitott örökbefogadról beszélünk. A levél felkérte a szülőket, hogy vegyenek részt egy interjúban, mely a nyitott örökbefogadással kapcsolatos szülői tapasztalatokat gyűjti egy kutatás számára. A kutatás céljaként ezután örökbe fogadni szándékozó szülők, szociális munkások, és más érintettek segítségét jelölték meg, valamint a nyitott örökbefogadás, mint eljárás fejlesztését. A levélben biztosították a szülőket, hogy az interjú otthonukban készülne magnetofonnal, mindkét szülő jelenlétében.

Huszonegy örökbefogadó házaspárt tartalmazott a minta. Az apák és anyák átlagos életkora 39,5 és 37 év volt. A szülők legmagasabb végzettsége széles skálát mutatott: félbehagyott középiskola 1, főiskolai diploma 15, doktorátus 3, orvosi diploma 2 esetben. A párok átlagosan 8 éve voltak házasok. Ötüknek már az örökbefogadás előtt született gyermeke, négy esetben pedig két gyermeket fogadtak örökbe.

Öt esetben történt az elhelyezés ügynökség segítségével, de csak kétszer kutatta fel a csecsemőt az ügynökség, a többi esetben maguk a szülők kerestek egy anyát, és aztán vették igénybe valamely ügynökség szolgáltatásait, úgymint környezettanulmány végzése, tanácsadás és egyéb segítségek. Az interjú idején a kisgyermek életkora 6 hetestől két évesig terjedt, 13 elhelyezés volt végső formába öntve. Az örökbefogadás költsége 500 dollártól 25.000 dollárig terjedt, átlagosan 9989 dollár volt. Az összegek tartalmazták az édesanya orvosi költségeit, minden hivatalos költséget, a környezettanulmány díját és esetenként a szülők utazási, valamint az édesanya létfenntartási költségeit.

A nyitottság mértéke és típusa

A nyitottság típusa és mértéke a 24 örökbefogadásnál - melyben 21 házaspár vett részt - igen sokszínű volt. A legkevésbé nyitott esetben a csecsemőt egy ügynökség közvetítette a szülőknek, akik az elhelyezés előtt nem is érintkeztek az édesanyával, és a későbbi kontaktus is csupán levélváltásra korlátozódott, de az is az ügynökségen keresztül, amely így kiszűrte minden azonosítási lehetőséget.

A másik végletet tekintve – a legnyitottabb örökbefogadásnál - a szülők az egyházon belül ismerték meg az anyát a terhessége ideje alatt, majd a születésig és azután is legalább havonta találkoztak.

A különböző megoldások legszembetűnőbb jellegzetessége a változatosság; minden örökbefogadó szülő olyan megoldást választott, amelynek értelmét látta.

Hozzáállások

Minden érintett szülőt megkérdezték: „Ha voltak, melyek voltak a kezdeti félelmei, aggodalmai az elhelyezés nyitottságával kapcsolatban?”

Csak négy szülő nyilatkozta azt, hogy nem voltak előzetes kétségeik. A többiek a kezdeti fenntartások széles skáláját élték át.

Egyes anya úgy nyilatkozott, hogy egy évvel korábban a vér szerinti anya elképzelése rémisztő volt, egyszerűen akadálynak tűnt közte és a csecsemő között. Mások a vér szerinti

anya fájdalmát vonták kétségbe. Néhány szülő aggódott, hogy gyermeküket majd visszaköveteli az édesanyja, esetleg elrabolják tőlük. Többen megjegyezték, hogy a nyitottság egyszerűen az ismeretlensége miatt tűnt félelmetesnek. Számukra a nyitottság bizarr, kényelmetlen, furcsa érzést jelentett. Ahogy az egyik szülő kifejezte: „Megréműltem: vajon nem ez a legörültebb dolog, amit valaha tettem?” Néhányan a vér szerinti szülő elutasításától féltek.

A nyitott örökbefogadás előnyei

E fenntartások ellenére egyik szülő sem bánta meg a nyitott megoldást. A szülők sok előnyt láttak a nyitottságban.

Sok szülő elárulta, hogy azért választották a nyitott örökbefogadást aggályaik ellenére is, mert a zárt forma nem volt megoldás számukra; vagy az ügynökségek túl hosszú várakozási listái miatt (3-15 év), vagy a szülők voltak alkalmatlanok (életkor vagy vallás szempontjából) az ügynökség feltételeihez.

Legtöbben úgy vélték, hogy a nyitottság elősegítette felkészülésüket a szülői szerepre, megnyugtató volt ismerniük a vér szerinti szülők személyiségét, egészségi állapotát, és a terhesség alatt felmerülő esetleges kockázatokat. Tudni a terhesgondozás esetleges hiányosságairól, arról, hogy esetleg a vér szerinti szülők alkoholizáltak, anyagi problémáikról, az esetleges genetikai kockázatokról: hasznos dolog, hiszen az igazság jobb, mint a titkolózás.

Egy szülő így nyilatkozott: „Ha látjuk a kérdéses személyt balsejtelveink, titkos félelmeink elszállnak, mivel valódi kapcsolatba kerülünk a vér szerinti szülővel... legalább látjuk az illetőt, és nyílt lapokkal játszunk”.

A szülők szerint így a későbbiekben gyermekük származásával kapcsolatos kérdésre is képesek lesznek válaszolni. Emellett néhányan közülük szükségesnek érezték tudni, hogy a vér szerinti anya tényleg legjobb belátása szerint döntött-e az örökbeadásról, és ez megnyugtatta őket afelől is, hogy később nem fogják visszakövetelni a gyermeküket. „Jó érzés tudni, hogy a szülőanya nem aggódik a gyermek holléte miatt” – mondta egy szülő.

Mindegyik szülő említette, hogy a nyitottság hozzáférhetőbbé tette a gyermek számára az információkat a vér szerinti szülőkről. Azok az örökbefogadó szülők, akik tudták a vér szerinti szülők nevét, örültek, hogy azt nem titkolta el az ügynökség, vagy a törvény; és elmondhatják majd a gyerekeknek, ha időszerűnek látják. Azt is pozitívumnak érezték, hogy a gyerek pontos információkkal rendelkezhet genetikai örökségéről és az elhelyezése okairól. Két házaspár annak is örült, hogy gyermekeik számára így elérhetőek lesznek édestestvéreik. Mások szerint jó annak tudatában lenni, hogy ha gyermekük felkeresi majd vér szerinti szüleit, azok örömmel üdvözlik majd.

A szülőknek meggyőződése, hogy az örökbeadók számára is jó, ha időről időre visszajelzést kapnak a gyermek hogylétéről és nem egy szociális munkásnak, vagy egy ügynökségnek adják át a csecsemőt, hanem két embernek, akiket ismernek és akikben bíznak.

Két örökbefogadó anya a megkérdezettek közül örökbeadott gyermek volt valaha, zárt elhelyezésben, sőt egyikük örökbeadó anya is; mindketten úgy érzik, hogy a nyitott örökbefogadás egyfajta enyhítés az őket ért érzelmi gyötrelmekre, amelyet a hagyományos elhelyezés okozott nekik.

Végezetül elmondhatjuk, hogy a legtöbb szülő szerint a nyitottság egy „sokkal természetesebb viszonyt” biztosít az örökbefogadási háromszög résztvevői számára.

A nyitott örökbefogadás hátrányai

Bár az interjúk hangvétele túlnyomórészt pozitív volt a nyitott örökbefogadással kapcsolatban, 14 válaszoló hátrányokat is megemlített. Néhány szülő kétségeit fejezte ki a nyitott örökbefogadás hosszú távú hatásaival kapcsolatban.

„Ha félszegek vagyunk, és felelőtlenül elodázzuk az elhelyezés utáni találkozásokat, a gyermekünk megsérülhet, és talán túl későn jövünk erre rá.”

„Még mindig félek a nyitottságtól. Nem tudom, hosszú távon hogyan fogja érinteni a gyereket. Gondolom, végül is így jobb lesz, mert a titkolózás még rosszabb lehet.”

Az összes többi hátrány, amit a válaszolók említettek, saját magukkal, vagy a vér szerinti szülővel kapcsolatosak. Egy három hónapos gyerek örökbefogadó mamája elmesélte, milyen gyötrelmeket élt át, amikor a gyerek vér szerinti anyja elmondta neki, hogy a szülést követően terméketlen lett. Ő szerette volna távol tartani magát ennek a nőnek a fájdalmától, veszteségétől, de képtelennek érezte magát arra, hogy e fájdalmat ő is növelje azzal, hogy a kapcsolattartást korlátozza. „Úgy érzem magam, mintha csukott szemmel kéne megmásznom egy hegyet. Nincs térkép, ami eligazítana” – mondta.

Egy 18 hónapos gyerek mamája úgy emlékszik vissza az első 9 hónapra, hogy ő állandóan arra gondolt, hogy a gyerek egy másik nő testéből származik, és ez akadályozta a kötődés kialakulását.

Egy másik anya esete: „Volt egy olyan időszak, amikor ha ránéztem a gyereke, azt mondtam: épp olyan, mint az édesanyja, pont úgy néz ki, mint az édestestvére. Bár csak sohasem láttam volna őket! De ez most már nem zavar, sőt tetszik nekem. Úgy gondolom, ez egy emlékeztető volt, hogy ők valóban léteznek.”

Egy házaspár igen közel került a tizenéves vér szerinti anyához, amikor az még várandós volt. Egy ideig együtt laktak vele, több krízisen átsegítették, és ott voltak a szülésnél is. Egy évvel a gyerek örökbefogadását követően a házaspár észrevette, hogy a vér szerint anyát megviselte, hogy ebből a szoros kapcsolatból ki kellett lépnie. Továbbra is hívogatta őket telefonon, amikor rossz lelkiállapotba került.

Az előbbi házaspár is azon tűnődik, hogy hogyan szabhat határokat az elhelyezés utáni kapcsolattartásnak, mind gyakoriságát, mind módját tekintve úgy, hogy senkinek ne sérüljenek az érzelmei. Mivel a látogatások jó hangulatban zajlanak le, ők örülnek, hogy megoszthatják gondolataikat a gyerek vér szerinti anyjával. Azon fáradoznak, hogy létrejöjjön egy kölcsönösen kielégítő együttműködés.

Minden örökbefogadó szülő említette azt a bizonytalanságot és érzelmi zűrzavart, amit szerepük vállalása okozott. Egy örökbefogadó anyja, aki maga is örökbefogadott volt, ha a vér szerinti család tagjai a közelében voltak, mindig kényszerrel érzett, hogy tökéletes szülőként viselkedjék. Más házaspárok arról beszéltek, milyen nehézségeket okoz megbirkózniuk a családtagjaik és barátaik fantáziájával és félelmeivel. „Elborítanak a saját aggodalmaikkal. Mintha nem lenne elég a sajátjainkkal törődni.” Ezek a házaspárok nem általános kétségeket fogalmaztak meg az örökbefogadás nyíltságával szemben, hanem azt tartják a legnehezebbnek, hogy a többi aggódó szereplővel szemben helyt kell állni. Két megkérdezett is említette, hogy milyen feszültség volt bennük, ha a vér szerinti anyja lakóhelyén jártak, és rettegtek, hogy összefuthatnak vele.

Az a megkérdezett, aki a legkevesebb lelkesedést mutatta a nyitott örökbefogadás iránt, úgy gondolta, hogy „a nyitottság jobb a gyerekeknek”. Az elhelyezés előtt egy rövid találkozásuk volt a vér szerinti szülővel, majd az első év során két levelet és néhány fényképet küldtek nekik. Úgy gondolja, hogy még ez is túl sok volt a kontaktusból.

„Azt szeretném, ha a vér szerinti anyának minél kevesebb kapcsolata lenne velünk addig, míg a fiunk már jól a tízes éveiben lesz. A fiunk vér szerinti szülei ugyanis egy teljesen más társadalmi és kulturális rétegből valók és a lelkem mélyén félek, hogy esetleg velük akar majd azonosulni.”

A hátrányok e listájának ellenére egyik válaszadó sem bánta meg, hogy a nyitott örökbefogadás mellett döntött. Annak ellenére, hogy a nyitott örökbefogadáshoz bizonyos átélt fájdalmak vagy előre nem látott következmények is kapcsolódtak, senki nem gondolta azt, hogy a nyitottság maga hiba volna.

Elmélet - és tapasztalat

Ez az empirikus kutatás, amely azt vizsgálta, hogy – az örökbefogadó szülők érzékelése szerint - mik voltak a nyitottság kezdeti hatásai rájuk és gyereükre, fontos adalék a nyitott örökbefogadás körüli vitákhoz. A nyitott örökbefogadás sok esetben kívánatos választás lehet. Eltérően a szakemberektől, akik a témáról írtak, az ebben a kutatásban megszólaló szülők nem elméleteket gyártottak, hanem leírták a saját megrendítő, érzelmekkel teli tapasztalataikat. A módszer előnyeit emelték ki elbeszéléseikben. Ezért ez a tanulmány egy kezdeti cáfolat azokra az állításokra, miszerint a nyitott örökbefogadás egy bizonyos határon túl súlyos tévedést jelenthet. (Austin 1979; Kraft, Palombo 1985, 1986; Kraft, Palombo, Woods 1985.)

Az örökbefogadók sokszor kifejezték, hogy maga a nyitottság problémája eltöpremlen négy másik hatalmas megpróbáltatás mellett: szembesülni a terméketlenség tényével; találni egy csecsemőt; felelőtlen és gáncsoskodó szociális munkásokkal, ügyvédekkel és egészségügyi alkalmazottakkal bajlódni; és kezelni azokat a nehézségeket, amik minden örökbefogadó családban előfordulnak. A szülők, függetlenül attól, hogy milyen szintű nyitottságot gyakorolnak, úgy gondolták, hogy a nyitottság önmagában nem jár sok gonddal.

Öt megkérdezett szülő (négy házaspár közül) nyilatkozott úgy, hogy számára a nyitottság kérdése a központi kérdés. Az az apa, aki ellenezte a fia találkozásait annak vér szerinti anyjával, rossz szemmel nézte, hogy ez a kapcsolat továbbra is fennmaradt. (Igaz ugyan, hogy ez évi egy levélváltást jelentett csak.) Attól tartott, hogy a fia esetleg az édesanyja „alsó társadalmi osztályával” fog azonosulni. Ezek az érzelmek arra utalnak, hogy az apa még nem fogadta el igazán az örökbefogadással kapcsolatos tényeket – azt, hogy a vér szerinti anya létezik, akár akarja, akár nem, és hogy a gyerek egy alacsony iskolázottságú, hátrányos helyzetű családban született, a-kikkel a későbbiekben megpróbálhat azonosulni.

Ugyancsak az örökbefogadás ténye és a terméketlenséggel való szembenézés volt a gondok alapja egy másik anyánál is. Őt annyira fájdalmasan érintette az, hogy a gyereket egy másik nő szülte, hogy nehezen kezdett el kötődni a gyerekhez. Így emlékszik vissza: „Amikor kilenc hónapos volt, arra gondoltam, hogy most már annyi ideje az enyém, amennyi ideig az övé (az édesanyáé) volt. Mostantól már úgy érezhetem, hogy ő már inkább az enyém, mint az övé... Ez annak a meg nem felelés érzésének a maradványa volt, amit a terméketlenségem miatt éreztem.” Valószínűleg az váltotta ki ezt az érzést benne, hogy sok időt töltött a vér szerinti anyával a terhessége alatt, és ott volt a vajúdnál is. (A gyerek elhelyezése után nem tartották a kapcsolatot.)

Más esetekben nehéz volt elkülöníteni a nyitott örökbefogadás hátrányait általában az örökbefogadás hátrányaitól. A zárt örökbefogadást választó szülők is beszámoltak arról, hogy a bevásárlóközpontban ők is körülnéznek, hogy nincs-e ott véletlenül a vér szerinti szülő? Kényszerűen érzik, hogy tökéletes szülők legyenek; félnek a vér szerinti szülők

visszautasításától vagy a beavatkozásától; és bizony időre van szükségük, hogy kiépüljön a kötődésük a gyerekekkel. (Melina 1986, 1989; Schaffer Lindstrom 1989).

Két házaspár olyan szoros érzelmi kapcsolatba került a vér szerinti anyával, hogy a gyerek elhelyezése után igen nehéz volt az elszakadás. Ők azt szerették volna, ha ritkábban kellene telefonon beszélni az édesanyával és a saját életüket élni, de neki ezt nem merték megmondani, nehogy megbántsák. E házastársak közül egy-egy fél gondolta úgy, hogy idővel ő képes lesz rá, hogy elmondja gondjait, és a vér szerinti anya ezeket megértve, a gyerek érdekében megteremti majd azt a távolságot, amire szükségük van.

Gyakorlati alkalmazás

Bár ebben a feltáró kutatásban használt minta nem feltétlenül reprezentatív a nyitott örökbefogadást választó szülőkre általában, a ténymegállapítások több vezérfonalat sugallnak, amelyek a szociális munkában hasznosíthatók.

1. A nyitott örökbefogadás járható út lehet- megfelelő szinten. A nyitottságot minden vér szerinti és örökbefogadó szülőnek javasolni kell, mint a sokféle örökbefogadási mód közül az egyiket, hogy lehetőségük legyen mérlegelni. A hivataloknak segíteniük kell a vér szerinti- és örökbefogadó szülők közti kapcsolatteremtést az elhelyezés előtt és/vagy után.

2. Az elhelyezés előtti és utáni kapcsolattartás módjainak széles skálája jól működhet, ha a vér szerinti és az örökbefogadó szülők szükségletei hasonlóak. A szociális munkás feladata, hogy segítse a feleket, hogy megtalálják azt a formát, ami a legkényelmesebb számukra. Így az örökbefogadás formájáról a két szülőpár dönt, és nem egy kívülálló szakember. A múltban az ügynökségek megkövetelték, hogy a kapcsolattartás terén mindkét fél kövesse az ő módszereiket és előírásaikat.

Ahhoz, hogy ezt a szülőkre bízzák, nagy változások szükségesek az örökbefogadást segítő szakmákban. Ezek a változások majd megerősítik az örökbefogadó hármast minden tagjának jogát az önmeghatározásra.

3. A vér szerinti és az örökbefogadó szülők közti kapcsolat az örökbefogadó szülőben kellemetlen érzéseket kelthet életre – a saját terméketlenségükkel kapcsolatban és a különbözőség okozta nehézségek miatt. A hagyományos, titkos örökbefogadás lehetőséget adott az örökbefogadó szülőnek, hogy ne kelljen szembenéznie ezekkel a problémákkal, hiszen az ő esetükben a vér szerinti szülők léte kevésbé volt kézzelfogható a mindennapi életükben. A sikeres nyitott örökbefogadás elengedhetetlen feltétele, hogy a szülő megértse, hogy a gyerekeknek vannak más szülei is! A szociális munkások egyik fontos feladata, hogy segítsék, az örökbefogadó szülőt abban, hogy elfogadja ezt a tényt.

4. Kívánatos lenne, hogy a gyerek elhelyezése előtt világosan, írásban rögzítse mindkét fél, hogy milyen gyakran és milyen formában szeretné tartani a kapcsolatot a későbbiekben. Így lenne egy megegyezés, amihez mindkét félnek tartania kellene magát akkor is, ha szándékaik időközben megváltoztak. Például megegyezhetnek abban, hogy az a fél, amely egy másfajta berendezkedést szeretne, előbb a szociális munkással kommunikálna, aki felvonná a kapcsolatot a másik féllel, és elkezdhetnék kidolgozni az új megállapodást. Ha ezeket a gondokat nem tárják fel megfelelően még az elhelyezés előtt, akkor azok később fölösleges szorongást és elkerülhető félreértéseket okozhatnak.

5. A szociális munkásoknak fel kell ismerniük, hogy a nyitott örökbefogadás – akárcsak mindenfajta örökbefogadás – egy életen át tartó folyamat, és hogy az örökbefogadó hármast tagjainak érzései és reakciói időről időre átalakulnak. Ezért az ügynökségek feladata, hogy folyamatosan biztosítsanak oktató, segítő és tanácsadó szolgáltatást, amely elérhető lenne mindhárom szereplő számára – élete minden szakaszában. A szociális munkásoknak meg kell tanítaniuk az örökbefogadó, az örökbeadó szülőt és a gyereket arra, hogy a legtöbb

nyitott örökbefogadásnak előre kiszámítható fejlődési szakaszai vannak, amelyek más-más hozzáállást igényelnek; hogy a nyitott örökbefogadás egy folyamat és nem egy esemény, és hogy a sikeres örökbefogadás mindkét fél részéről empátiát és bizalmat követel meg és azt, hogy a gyerek érdekeit helyezték előtérbe. A sikeres nyitott örökbefogadás a három fél kreatív, érett és felelősségteljes problémamegoldó képességén múlik. A szociális munkás feladata, hogy elősegítse e problémamegoldó képességek kialakulását, és nem az, hogy megoldásokat diktáljon.

6. Egyes esetekben elkerülhetetlen, és talán kívánatos is lehet, hogy a vér szerinti és az örökbefogadó szülők közel kerüljenek egymáshoz a terhesség és a szülés ideje alatt. Ennek a vizsgálatnak a tanulságai azt mutatják, hogy az olyan esetekben, amikor az örökbefogadó szülők felvállalják a vér szerinti szülő gondozóinak szerepét, a későbbiekben gondjaik lehetnek ennek a szerepnek a feladásával. A szociális munkás mindkettőjük segítségére lehet, ha bizalmas barátként és kríziskezelőként viselkedik. Így az örökbefogadó szülők sokkal szabadabbak lehetnek, jobban tudnak koncentrálni az életük rendezésére; a vér szerinti szülők megmenekülhetnek attól az érzéstől, hogy őket az örökbefogadó szülők elhanyagolják és kirekesztik.

Következtetés

A kutatásban szereplő szülők „egyértelműen sikeresnek” ítélték saját esetüket.

Az igazi próba azonban az lenne, ha a titkosan és a nyitottan örökbefogadott gyermekek felnőnek, és összehasonlítják majd saját életüket; ha készülne majd egy átfogó felmérés a nyitott örökbefogadás az egész családra kiterjedő hatásairól – írja Deborah H. Siegel.